

Det är aldrig efteråt

Lars Björklund & Hans Hartman

Samtalshandledning
Hans Hartman
Kerstin Selén

Det är aldrig efteråt – dikter och bilder för samtal om livet

Samtalshandledningen vill ge inspiration och idéer för det goda, fördjupande samtalet. Varje cirkeldeltagare ska ha ett exemplar av boken Det är aldrig efteråt av Lars Björklund och Hans Hartman, förlag Libris och Ordbruket.

© Ordbruket AB och Sensus, 2017

Handledning: Hans Hartman och Kerstin Selén

Ordbruket AB, Karlsberg, 740 21 Järlåsa

info@ordbruket.se • www.ordbruket.se

Studiecirkeln

I studiecirkeln lär vi av och med varandra. Ingen håller föreläsning för de övriga. I studiecirkel får vi ta del av de övriga deltagarnas upplevelser, känslor, idéer och synpunkter. Det är intressant att tillsammans närma sig livsfrågorna genom litterära texter och bilder. Vi ser olika saker i texterna och bilderna och ibland ger vi dem olika tolkningar. Tillsammans ser vi så mycket mer. Tillsammans kan vi lära oss mer om oss själva – och om varandra.

För ett samtal där alla får utrymme och som ger många infallsvinklar är en gruppstorlek på omkring sju personer optimal. De föreslagna metoderna syftar till att alla får komma till tals på lika villkor och att allas tankar och erfarenheter får komma till uttryck.

Cirkelledarens roll

- Cirkelledaren är en i gruppen, inte en lärare med mer kunskap i ämnet än sina elever
- Cirkelledaren skapar förutsättningar för ett gott samtal genom att se till att alla kommer till tals och att man håller sig till ämnet.
- Cirkelledaren är "steget före" och kan ge förslag när det gäller samtalsmetod.
- Cirkelledaren tar huvudansvaret för planeringen och processen, men alla är delaktiga.
- Cirkelledaren tar kontakt med Sensus inför cirkelstart. Ditt närmaste Sensus-kontor hittar du genom att gå in på www.sensus.se Klicka på "Kontakta oss".

Förslag på upplägg av studiecirkeln

- Ett förslag är att cirkeln har sju sammankomster omfattande två studietimmar (å 45 minuter) och att ni träffas varannan vecka.
- Kaffe/te är viktigt. Antingen gör ni en paus eller så dricker ni under fortsatt dikt- och bildsamtal.
- Vid varje träff samtalar ni om ett par eller några av dikterna och bilderna. Nedan finns förslag på samtalsmetoder.
- Avsluta varje sammankomst med att göra en runda, det vill säga gå laget runt, och låt var och en berätta: "Detta tar jag med mig från dagens sammankomst."

Utvärdering under cirkelns gång

Efter de första träffarna är det i regel bra att stämma av med gruppen hur de upplever att cirkeln fungerar. "Vad fungerar bra?" "Vad kan förbättras?" är två frågor som kan bidra till att vi gemensamt kan styra mot ett bästa möjliga cirkelarbete.

Första sammankomsten

Uppgiften för den första sammankomsten är att bekanta sig med varandra och med materialet, välja metod för samtal och komma överens om hur cirkeln ska arbeta. Det känns också bra att komma igång med gruppens egentliga uppgift: att samtala om livet och dikterna och bilderna.

Presentation med bild

Även då deltagarna i studiecirkeln är någorlunda bekanta med varandra är det i regel bra att inleda med att alla – även cirkelledaren – presenterar sig för varandra på ett personligt sätt. Här finns ett förslag på hur man kan göra:

- Välj någon av bilderna i boken Det är aldrig efteråt som du tycker säger något om dig som person.
- Gör en runda där alla visar upp "sin" bild, säger sitt namn och motiverar valet av just denna bild. Den som berättar får göra detta utan de andras kommentarer eller frågor.

Presentation med dikt

- Alla deltagare – också cirkelledaren – bläddrar i sin bok och väljer ut en dikt som omedelbart talar till hen eller som berättar något om vem hen är. (Det kan ta en stund.)
- Läs den utvalda dikten för varandra och berätta med några meningar varför ni valt just den. Gör detta genom att gå laget runt. Den som berättar får göra detta utan de andras kommentarer eller frågor.

Överenskommelser för cirkeln

När ni nu presenterat er för varandra kan det vara dags att kort beröra vad som gör att en studiecirkel fungerar bra. I en studiecirkel ska alla känna sig välkomna, sedda och respekterade. Alla ska också kunna vara öppna och berätta om sitt liv utan att riskera att det man säger förs vidare. Därför är det bra att tillsammans enas om några regler för trevnad och trygghet. Här ges några förslag:

- Vi lyssnar på varandra utan att avbryta
- Vi håller oss till ämnet
- Mobiltelefoner ska vara avstängda
- Det som sägs stannar inom rummets fyra väggar
- Om någon "passar", avstår från att svara, respekteras det utan kommentar
- Alla tar ett gemensamt ansvar för att reglerna följs.

Är det någon som vill göra tillägg till listan?

Fundera på, samtala

Vad vill du ha ut av cirkeln?

1. Låt det vara tyst i rummet någon minut så alla hinner tänka efter.
2. Gör en runda då var och en får berätta.
3. Vad ska till för att vår cirkel ska motsvara våra önskemål? Samtala om vad som kan vara en nivå som är OK för alla.

Dikter och bilder i vår cirkel

Ett förslag är att cirkeln börjar sina samtal med de dikter och bilder som inleder boken.

Ett andra förslag är att gruppen börjar samtala om de dikter och bilder som kommit upp vid presentationsövningen.

Därefter fortsätter gruppen med dikter och bilder som ni turas om att föreslå.

Förslag på samtalsmetoder

Läsning med parsamtal

- Alla läser den utvalda dikten under tystnad. Därefter läser någon texten högt. (Högläsningen är viktig för att vi tydligare ska uppfatta exempelvis tempo, klang och allitterationer.)
- Var och en funderar under några minuter: Vad lägger du märke till i texten? Vilken strof, vilken formulering eller uttryck berörde dig, fick dig att tänka till eller utmanade dig? Se på bilden: Vad lägger du märke till i bilden? Vad tillförde den? Skriv gärna ner några stolpar.
- Dela in er i par.
- Berätta för varandra under några minuter vad ni har hört i texten och vad ni sett i bilden. Den som lyssnar noterar minnesstolpar. Efter det att bägge berättat för varandra kan ni samtala om texten och bilden en liten stund.
- I helgrupp berättar ni nu i tur och ordning för alla vad ni hört från er dialogpartner. Du ska alltså inte berätta vad du själv sett i text och bild.
- Ett öppet samtal baserat på era inlägg kan nu ta vid.

Var och en spanar samtalsfrågor

När ni väljer den här samtalsmetoden är det lämpligt att cirkeldeltagarna förbereder sig hemma genom att ha läst några valda dikter med pennan i handen.

- Stryk under och markera med frågetecken det i dikten du vill höra de andras tankar om.
- Stryk under och markera med utropstecken det som du tyckte var särskilt berörande, det som gav dig en aha-upplevelse eller på annat sätt stack ut.
- Vad i diktens fotografiska bildtolkning berörde dig? Skriv ner en eller några stolpar.

Gruppens understrykningar och stolpar blir utgångspunkter för samtalen. Gå laget runt så att var och en tar upp en av sina understrykningar eller stolpar och den diskuteras innan man går vidare. Det kan bli några varv.

Förslag på samtalsfrågor om enskilda dikter och bilder

- Vilken känsla väcker dikten hos dig?
- Vilken känsla väcker bilden hos dig?
- Vad handlar dikten/bilden om? Vad berättar diktaren/fotografen?
- Vilka tankar/frågor väcker dikten?
- Vilka tankar/frågor väcker bilden?
- Hur vill du karakterisera de uttryck diktaren använder?
- Hur vill du karakterisera de uttryck fotografen använder?
- Har dikten/bilden ett budskap? I så fall vilket?
- Om du skulle ge dikten/bilden en titel – vilken titel skulle det vara?
- Varför har fotografen valt svart-vita bilder, tror du?
- Vad tar du till dig mest omedelbart – bilden eller dikten?
- Hur ser samspelet mellan dikt och bild ut?
- Skulle du själv ha valt en annan bild till dikten? Hur skulle den bilden ha sett ut?

Sista sammankomsten

Efter de sista dikt- och bildsamtalen ska cirkeln avslutas.

Här är ett förslag för ett avslutande, sammanfattande samtal:

- Varje deltagare skriver tre rubriker på ett papper: Känt, Tänkt, Lärt (under samtalscirkeln).
- Var och en reflekterar enskilt några minuter och skriver några ord under varje rubrik.
- Dela sedan det ni kommit fram till med varandra.

Det är aldrig efteråt

Det är aldrig efteråt är en bok där dikten och bilden talar tillsammans. De talar om livet, om att se tillbaka och om vägen framåt, om mellanrummen och de stora och små ögonblicken, om min plats på jorden.

Det här är en handledning för gruppen som vill samtala om livet.

Hans Hartman och Kerstin Selén